

Fraudepreventie

‘Beroepseer vraagt om hard werken en enorm veel ambitie’

Kun je fraude voorkomen door te appelleren aan de beroepseer? Ja, want je bent niet domweg bezig met het toepassen van regels, maar je beziet de essentie van de regel in de bredere context, zeggen Margreeth Kloppenburg en Thijs Jansen van de Stichting Beroepseer. Zij stelden onlangs een bundel samen over de beroepseer van accountants.

TEKST Lex van Almelo | BEELD Truus van Gog

Wat is beroepseer?

Thijs Jansen: ‘Het is een drietrapsraket van eigenwaarde, beroepstrots en beroepseer. Eigenwaarde ontleen je aan het vermogen om complexe vaardigheden onder de knie te krijgen. Dat geeft je het zelfvertrouwen om je vervolgens te bekwamen in nieuwe complexe vaardigheden. Beroepstrots is dat iemand individueel op zoek is naar erkenning, waardering, complimenten en aandacht, zonder daarom te vragen. Bij beroepseer streef je collectief expliciet naar kwaliteit en formuleer je samen eisen waarop je afgerekend wilt worden door anderen. Je legt collectief de lat hoger en kunt en wilt daarop worden afgerekend. Veel beroepsgroepen zijn met beroepseer bezig, vaak defensief als reactie op toenemende regeldruk. Wij zeggen: wees proactief en verzet je tegen idiote eisen.’
Margreeth Kloppenburg: ‘De 53 maatregelen

in het publiek belang, waarmee de accountancysector in 2014 kwam, gaan voorbij aan de kracht van de professional.’

Jansen: ‘Die moet zelf zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid willen nemen. Wanneer je jouw beroepseer onvoldoende waarmaakt, gaan anderen zich met jou bemoeien en komen die met maatregelen die niet van jou zijn. Maar als je zelf met meer dan 50 maatregelen komt, denkt het publiek wellicht: wat hebben die accountants de afgelopen jaren in hemelsnaam gedaan dat er zo veel maatregelen nodig zijn?’

Kloppenburg: ‘Een hoogleraar vat het in ons boek als volgt samen: zou jij een auto kopen met 53 mankementen?’

PRINCIPES IN PLAATS VAN REGELS

Wat zijn die mankementen?

Jansen: ‘Accountantskantoren zijn zich steeds meer gaan richten op lucratief advieswerk en hebben de controle tot bijzaak gemaakt,

terwijl die van oudsher de kerntaak is. De kwaliteit van de controle heeft daaronder geleden en dat heeft geleid tot enorme schandalen.’

Kloppenburg: ‘Daardoor is het maatschappelijk vertrouwen in de accountant verminderd. De accountants hebben net als notarissen een wettelijke controletaak namens het maatschappelijk verkeer. Het is onbegrijpelijk dat accountants het zover hebben laten komen, terwijl zij zo’n evovolle taak in handen hebben.’ Jansen en Kloppenburg vinden het mooi dat de peer reviews in het notariaat worden uitgevoerd door externe auditors. Accountants bij grote kantoren werden gereviewed door kantoorgenoten. Kloppenburg: ‘De toezichthouder vond de gezamenlijke norm, die de accountants van de grote kantoren hanteerden, onvoldoende. De lat lag daar dus te laag.’

Hoe is het gesteld met de beroepseer van notarissen?

Jansen: ‘Mijn antwoord is misschien gekleurd door mijn ervaringen. Bij de afwikkeling van de nalatenschap van mijn schoonouders hadden wij een fantastische notaris in een Brabants dorpje. Hij was integer, deskundig,

hield zich aan de afspraken en was dienstbaar. Echt indrukwekkend. Mijn beeld van accountants is negatiever. Natuurlijk doen ook notarissen weleens iets dat niet door de beugel kan, maar je leest in de media veel minder over notarissen dan over accountants.'

Wie durft, heeft de toekomst, staat in de bundel. Heb je lef nodig om je aan de regels te houden en fraude te voorkomen?

Kloppenburg: 'Als je gaat geloven dat je vak enkel bestaat uit de toepassing van regels ben je op de verkeerde weg. Je moet het grote geheel blijven zien en opereren in een sociale context. Waarom is die regel er?'

De accountantssector heeft in 2014 de gedrags- en beroepsregels teruggebracht tot vijf fundamentele beginselen. Geeft u de voorkeur aan principes boven regels?

Jansen: 'Daar ben ik wel voor, maar dan moet je je die principes wel toe-eigenen en moet je elkaar als collega's erop aanspreken. Daar is men in veel beroepsgroepen nog ver vanaf. Ik denk dat dit nog onvoldoende prioriteit heeft.'

Kloppenburg: 'In de praktijk verwordt het vaktechnisch bureau tot het geëxternaliseerde geweten, waaraan accountants hun lastige vragen voorleggen. Maar het gaat niet alleen

om vaktechniek; bij accountants is *timing* cruciaal. Wanneer stap je bijvoorbeeld naar de financier of de toezichthouder? Dat kun je niet vinden in een boekje.'

ZWEREN OF BELOVEN

Wat vindt u ervan dat accountants sinds 2017 op straffe van een boete een beroepseed moeten afleggen?

Jansen: 'De eed op zich functioneert en past in de deugdenethiek van waarden en principes. De notaris heeft al eeuwen lang een beroepseed. Maar alleen een eed afleggen voor compliance-doeleinden is zinloos. Je moet intrinsiek gemotiveerd zijn om in praktijk te brengen wat je belooft of zweert.'

Kloppenburg: 'Ik denk dat accountants de eed nu ervaren als de zoveelste stok om hen in het hok te krijgen.'

Helpt beroepseer om fraude te voorkomen?

Jansen: 'Niet vanzelf. Het is hard werken en het vraagt om enorm veel ambitie. Wij zeggen dat het model dat je zelf maakt beter is dan het model dat anderen van je vragen. Maar je moet er wel in geloven.'

Voor de route naar de toekomst hebt u een aantal speerpunten geformuleerd. Hoe stimuleer je het gebruik van de professionele ruimte en het professionele beoordelingsvermogen?

Kloppenburg: 'Bijvoorbeeld door in het curriculum ethiek te verweven met inhoudelijke vakken. Op de Hogeschool Utrecht is het een apart vak en op Nyenrode Business University

besteden we tegenwoordig veel explicieter aandacht aan welke rol jij als toekomstig accountant speelt in de maatschappij.'

Dus moet ethiek ook worden opgenomen in het academisch juridisch onderwijs?

Kloppenburg: 'Ja, zie het artikel dat advocaat/hoogleraar Jonathan Soeharno in september 2017 in WPNR schreef.'

Jansen: 'Maar beroepseer is niet hetzelfde als ethiek. Beroepseer is de combinatie van deskundig zijn, morele verantwoordelijkheid nemen en persoonlijk betrokken zijn bij je vak. Je aan de regels houden en ethiek zijn daar een onderdeel van.'

Een ander speerpunt is beter te laten zien wat je doet. Gebeurt dat genoeg?

Kloppenburg: 'Nee, in het boek staan daarom ook interviews met accountants over de vraag of zij hun werk als eervol beschouwen en waaruit dat blijkt. Die goede voorbeelden zijn nodig en er zijn er genoeg.'

Jansen: 'Ik ben onder de indruk dat de notariële beroepsorganisatie (KNB) een studie naar de notaris tijdens de oorlog heeft meegefinancierd. Dat is een moreel voorbeeld geven en een grote pluim waard. Het notariaat komt zo uit de defensieve hoek. De KNB is ook veel opener over haar lobby's, bijvoorbeeld tegen de doorberekening van de kosten van de tuchtrechter en het toezicht. En dat in 2012 een coup werd gepleegd in het bestuur vind ik ook een goed teken. Dat zie ik bij de accountants niet gebeuren.' ■

Regiobijeenkomsten

Tijdens de vijf regiobijeenkomsten die de KNB dit voorjaar wijdt aan fraudepreventie komen accountants praten over onder andere beroepseer. Meer informatie over het programma vindt u op NotarisNet.

Margreeth Kloppenburg en Thijs Jansen (red.): *Artikel 5. De beroepseer van de accountant* (32,50 euro). Te bestellen via www.beroepseer.nl.